

Vergaderjaar 2013–2014

17 050

Misbruik en oneigenlijk gebruik op het gebied van belastingen, sociale zekerheid en subsidies

26 643

Informatie- en communicatietechnologie (ICT)

Nr. 485

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 11 juli 2014

Op 20 december 2013 heeft de Minister van Veiligheid en Justitie namens het kabinet een brief aan uw Kamer gestuurd over de Rijksbrede aanpak van fraude met een stevig pakket aan maatregelen en acties ter versterking van de aanpak van fraude met publieke middelen.¹ Één van de maatregelen die in de brief werd aangekondigd, is het verstevigen van de bestrijding van identiteitsfraude, een fenomeen dat veel andere illegale en criminele activiteiten mogelijk maakt of faciliteert.

Eveneens op 20 december 2013 heb ik namens het kabinet de visie op de aanpak van identiteitsfraude aan uw Kamer gestuurd: «Slim voorkomen, vlot herstellen».² Deze integrale visie betreft de aanpak van identiteitsfraude als modus operandi bij onder meer illegale grenspassage, illegale arbeid, mensensmokkel, drugshandel, terrorisme, witwassen van geld en vele typen fraude. Aanleiding voor het opstellen van de visie was het overleg met de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken over de toekomstbestendigheid van de identiteitsinfrastructuur op 10 april 2013.

Met deze brief wil ik u informeren over de uitvoering van de integrale visie. Die uitvoering staat in het teken van het verbeteren van de samenwerking bij het tegengaan van identiteitsfraude. In de kabinetsvisie werd daarover al gesteld dat grote organisaties en zware ketens kwetsbaar zijn tegenover de kleine, creatieve, wendbare dadergroepen die hen bestoken en makkelijk van aanvalsstrategie kunnen veranderen. Het antwoord op identiteitsfraude komt van moderne netwerken die snel en adequaat reageren.

¹ Kamerstuk 17 050, nr. 450.

² Kamerstuk 26 643, nr. 301.

Van bolwerken naar netwerken

De sterk toegenomen aandacht voor fraude stimuleert betrokken partijen tot samenwerken: zowel op regionaal, als landelijk niveau. Met succes: door gebruik te maken van elkaars kennis en informatie worden fraudeurs gesignaleerd en nieuwe maatregelen tegen fraude snel geïmplementeerd. Twee jaar geleden heeft de Manifestgroep een structureel samenwerkingsverband opgezet voor de aanpak van fraude op operationeel vlak. Behalve de Manifestgroeppartijen³ nemen ook de agentschappen Logius en BPR van mijn ministerie deel. De Belastingdienst trekt deze samenwerking en heeft in Utrecht een Expertisecentrum Fraude ingericht ten behoeve van alle deelnemers aan die samenwerking. Deze zomer wordt, in samenwerking met het Centrum voor Informatiebeveiliging en Privacybescherming (CIP), een brede community Identiteitsfraude gestart, waarin onder andere vertegenwoordigers van de Manifestgroeppartijen, de Nationale Politie, de Koninklijke Marechaussee en gemeenten zich verenigen.

Samenwerking is ook van belang bij het organiseren van de hulp aan slachtoffers van identiteitsfraude. Het Centraal Meldpunt Identiteitsfraude en -fouten (CMI) brengt in een Ketenoverleg Identiteitsfraude betrokken partijen bij elkaar om slachtoffers vlot te helpen en om patronen in identiteitsfraude vast te stellen en afspraken te maken over maatregelen daartegen. Daarnaast intensificeert het CMI de relaties met andere helpdesks en meldpunten, zoals de Fraudehelpdesk en de servicedesk van Logius. Dit draagt bij aan meer synergie tussen deze verschillende meldpunten. Ook zal onderzocht worden hoe de samenwerking kan worden opgezet met andere organisaties waar slachtoffers van identiteitsfraude zich melden.

De partijen in de vreemdelingenketen⁴ zijn verenigd in het Ketenplatform, dat de identiteitsvaststelling en de unieke registratie van vreemdelingen monitort, de casuïstiek met complexe identiteitsvaststelling helpt oplossen en optreedt als centraal aanspreekpunt voor de vreemdelingenketen, de strafrechtketen en de burgerzakenketen. Ook zijn er diverse regionale initiatieven tegen fraude en identiteitsfraude, zoals het «burgerinitiatief 1 Overheid» in Amsterdam, de samenwerking in de Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC), bij de Regionale Coördinatiepunten Fraude (RCF's) en de Landelijke Stuurgroep Interventieteams⁵ (LSI) in het zorgdomein en het convenant dat 81 gemeenten in Oost-Nederland hebben getekend om de identiteitsfraude bij de afdeling Burgerzaken harder aan te pakken. Deze vernetwerking van de overheid maakt een informatiegestuurde, integrale aanpak van identiteitsfraude mogelijk, zoals beoogd in de visie.

Publiek privaat

Zoals aangekondigd in de visie wordt ook gewerkt aan de samenwerking tussen publieke en private sector. Via het Nationaal Platform Criminali-

³ UWV, Belastingdienst, CAK, CBS, CIZ, CJIB, Zorginstituut Nederland, Dienst Justis, RVO, DUO, IND, Kadaster, KvK, RDW, SVB.

⁴ IND, de Nationale Politie, de KMar, het COA, de Dienst Terugkeer & Vertrek.

⁵ In de interventieteams werken gemeenten, Belastingdienst, Sociale Verzekeringsbank (SVB), Inspectie SZW, Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV), Politie en Openbaar Ministerie samen. De Landelijk Stuurgroep Interventieteams (LSI) bepaalt welk interventieproject wordt uitgevoerd in welke regio.

teitsbeheersing⁶ (NPC) is afgesproken om zes thema's aan te pakken, waaronder fraude. De aanpak gaat zich onder andere richten op het ontwikkelen van een informatiepositie op genoemde thema's ten behoeve van een effectieve aanpak, alsmede om het beter benutten van communicatiemogelijkheden om breder bekendheid te geven aan (preventieve) instrumenten op de benoemde thema's en het stimuleren van ondernemers en consumenten tot preventief handelen.

De positie van burgers versterken

Behalve overheid en bedrijfsleven hebben burgers een belangrijke rol in de aanpak van identiteitsfraude. Dat betreft zowel het voorkomen van identiteitsfraude met hun eigen gegevens, als het signaleren van identiteitsfraude en het aandragen van mogelijke oplossingen. Het Ministerie van BZK neemt maatregelen die de positie van burgers in de aanpak van identiteitsfraude versterken. Daarvoor zijn tijdens de antifraude «hackathon» op 12 en 13 april van dit jaar diverse creatieve invalshoeken aangereikt. Het gaat om het verhogen van transparantie over het gebruik van gegevens, om het benutten van de «wisdom of the crowd» bij het signaleren van fraude en ontwikkelen van maatregelen, en om het voorzien van digitale kopieën van identiteitsdocumenten van een watermerk met doel en datum van de kopie. Met een aantal van deze concepten zullen pilots gedaan worden.

Op 12 juni werd een applicatie DutchID gelanceerd, waarmee de *echtheidskenmerken* van de nieuwe Nederlandse paspoorten en identiteitskaarten voor het grote publiek, private instellingen, overheden en eerstelijns controleurs zijn te controleren. Deze toegankelijke app maakt op eenvoudige wijze duidelijk waarop mensen moeten letten bij het controleren van de echtheid van identiteitsbewijzen.

In aanvulling hierop wordt «CheckID» ontwikkeld: een online voorziening waarmee iedereen overal ter wereld kan verifiëren of Nederlandse paspoorten en identiteitskaarten als vermist of gestolen staan geregistreerd. Tegelijkertijd wordt StopID ontwikkeld: een online voorziening waarmee vermiste of gestolen paspoorten en identiteitskaarten direct kunnen worden geblokkeerd. Voor mensen die geen gebruik (kunnen) maken van internet voor dit soort zaken, wordt op verzoek van uw Kamer een verkenning gedaan naar de mogelijkheden om via één telefoonnummer alle gestolen of vermiste bankpassen, credit cards en identiteitsdocumenten te blokkeren.

Van belang voor de preventie van identiteitsfraude is dat mensen zelf goed weten hoe zij geregistreerd zijn en wanneer en voor welke doelen hun gegevens worden gebruikt. Daarom wordt voortdurend gewerkt aan de ontwikkeling van mijnoverheid.nl, de persoonlijke website voor overheidszaken, waar mensen inzage hebben in bepaalde gegevens die over hen in de BRP zijn vastgelegd. In het kader van het tegengaan van identiteitsfraude wordt kritisch gekeken naar welke persoonsgegevens zichtbaar zijn in MijnOverheid.

Basisregistratie Personen, ID-documenten en DigiD

In de kabinetsvisie op de aanpak van identiteitsfraude is aangegeven dat het accent moet liggen op *voorkomen*: preventie door burgers zelf en het

⁶ NPC bestaat uit VNO/NCW, MKB-Nederland, Nationale Politie, Openbaar Ministerie, Detailhandel Nederland, Koninklijk Horeca Nederland, Verbond van Verzekeraars, Vereniging Nederlandse Gemeenten, Nederlandse Vereniging van Banken, Ministerie van Economische zaken en Transport en Logistiek Nederland.

opwerpen van barrières door overheid en bedrijfsleven. Voor een deel vraagt dit om een investering in kennis en alertheid. Voor een deel vraagt het om fysieke drempels tegen identiteitsfraude, in de vorm technische maatregelen en nieuwe concepten. Wanneer mensen toch slachtoffer worden van identiteitsfraude, dan moeten zij vlot worden geholpen. Sluitstuk van de integrale aanpak is het opsporen van en maatregelen treffen tegen de daders. Veel partijen zijn op deze punten actief. Uit de zich ontwikkelende samenwerking ontstaan afspraken over het breder benutten van beschikbare informatie, kennis, technieken en methoden.

In de uitvoering van de kabinetsvisie hebben, daar waar het de centrale voorzieningen betreft, op dit moment drie zaken prioriteit: verder bevorderen van de kwaliteit van de Basisregistratie Personen, voorkomen van fraude met ID-documenten en DigiD.

In de Basisregistratie Personen (BRP) staan de persoons- en adresgegevens van miljoenen mensen die al of niet in Nederland verblijven. Die gegevens worden door de hele overheid gebruikt. Het dringt tot steeds meer partijen door dat het correct vaststellen en registreren van deze gegevens cruciaal is voor de betrouwbaarheid van ieders identiteit in heel het maatschappelijk en economisch verkeer. Datzelfde geldt voor het terugmelden van twijfels over de juistheid van uit de BRP verstrekte gegevens. Met het project «Naar Betrouwbare Persoonsgegevens» investeren BZK, gemeenten en de Nederlandse Vereniging Van Burgerzaken (NVVB) in de ontwikkeling van ambtenaren burgerzaken, die de gegevens in de BRP registreren en kunnen wijzigen. Met het project «Kwaliteit BRP» wordt geïnvesteerd in de terugmeldingen door organisaties die bij gebruik van de BRP afwijkende gegevens vinden. In dat project wordt ook aandacht besteed aan het terugdringen van het aantal personen dat een schuld heeft en van wie geen woonadres in de BRP beschikbaar is. Voorts wordt inmiddels actief opgetreden tegen het verschijnsel dat organisaties op internet adverteren met te huur aangeboden woonruimte waarbij inschrijving op het desbetreffende adres in de BRP niet is toegestaan.

Een deel van de gegevens uit de BRP komt op identiteitsdocumenten terecht. Die identiteitsdocumenten zijn in het maatschappelijk verkeer van groot belang voor het vaststellen van de identiteit. Daarom zijn voor het nieuwe paspoort en de Nederlandse identiteitskaart (NIK) die in maart zijn geïntroduceerd technieken gebruikt die het nog moeilijker maken de documenten te vervalsen. Maar op andere plaatsen is de drempel voor identiteitsfraude met hulp van identiteitsdocumenten veel minder hoog: kopieën van paspoorten, identiteitskaarten en rijbewijzen vormen nog steeds een belangrijk middel voor fraudeurs. Het kabinet wil dit bestrijden via herhaalde campagnes: zowel gericht op degenen die te makkelijk kopieën vragen, als degenen die te makkelijk kopieën afgeven. Tegelijkertijd houdt het kabinet er rekening mee dat er altijd wel gegevens in handen komen van kwaadwillenden. Daarom wil het kabinet – zoals aangekondigd in de visie – naar een situatie waarin de combinatie van naam, adres, burgerservicenummer en andere persoonsgegevens nergens nog voldoende is voor het plegen van identiteitsfraude. Die visie geeft richting aan lange termijnontwikkelingen, waar het eID-stelsel een belangrijke bijdrage aan levert.

Teneinde de veiligheid van DigiD te verhogen zijn vanaf 20 mei 2014 de eisen voor DigiD-wachtwoorden verscherpt, waardoor gebruikers met een

onveilig wachtwoord een nieuw wachtwoord zullen moeten aanmaken. Over DigiD heb ik u onlangs per brief geïnformeerd⁷.

Drie samenwerkingsprojecten voor 2014

Naast aandacht voor deze centrale voorzieningen richt de integrale aanpak van identiteitsfraude zich in 2014 op drie punten:

1. *Bundelen van communicatie-initiatieven*

Zoals in de kabinetsvisie is aangegeven moet de preventie van identiteitsfraude permanent evolueren met nieuwe vormen van bedreiging. Kennis en alertheid zijn daarbij sleutelfactoren, gedragen door bewustwordingscampagnes en fraude-alerts. In 2013 lanceerde het Ministerie van BZK twee campagnes om de waarde van identiteitsgegevens onder de aandacht te brengen: «Laat je niet zomaar kopiëren» (om fraude met kopietjes van identiteitsbewijzen te bestrijden) en «Voorkom gedoe, kijk het na» (om mensen aan te moedigen ervoor te zorgen dat hun gegevens in de GBA⁸ correct zijn, om «gedoe» van fraude en fouten te voorkomen). In het najaar van 2014 zal de boodschap over het voorkomen van identiteitsfraude worden verenigd met de boodschap over cyber security van de Alert Online campagne. Dit sluit aan op de notie dat identiteitsfraude vooral online toeneemt. In de Alert Online campagne – geïnitieerd door de Nationaal Coördinator Terrorismedebestrijding en Veiligheid (NCTV) – is een breed consortium verenigd van publieke en private partijen (www.alertonline.nl).

Aanvullend zal het Ministerie van BZK diverse partnerorganisaties uitnodigen om de eigen middelen in te zetten voor communicatie over identiteitsfraude. Die communicatie richt zich zowel op burgers, als op professionals die te maken hebben met persoonsgegevens. Doel is om mensen op de juiste momenten te bereiken met een herkenbare boodschap gecombineerd met voor de situatie specifieke informatie. Dat kan bijvoorbeeld gaan om adviezen die politie, CMI of Fraudehelpdesk meegeven aan slachtoffers van identiteitsfraude, of om waarschuwingen die de gemeenten meegeven aan mensen die een nieuw paspoort of rijbewijs komen ophalen. Hiervoor zal voorlichtingsmateriaal worden ontwikkeld (of verbeterd) dat partijen op passende momenten kunnen inzetten. Centraal zal een website staan met actuele fraudealerts, tips voor preventie, voorlichtingsfilm-pjes, links naar fraudedesks/ -meldpunten/ -expertisecentra en handige apps voor burgers.

2. *Verbeteren van de monitoring van identiteitsfraude*

Een goede diagnose van identiteitsfraude begint bij het goed registeren van identiteitsfraude, het stapelen van casussen, het herkennen van patronen en het doorrecherchen op onregelmatigheden in het gedrag van groepen of individuen. Daarom wordt onder andere via eerder genoemde samenwerkingsverbanden gewerkt aan het verbeteren van de registratie van identiteitsfraude. Focus daarbij ligt op het jaarlijks verbeteren van de monitor Identiteit in Cijfers⁹, waarvan uw Kamer eind dit jaar een tweede editie ontvangt. Betere registratie van identiteitsfraude ligt daaraan ten grondslag.

3. *Ontwikkelen van barrièremodellen tegen identiteitsfraude.*

In samenwerking met betrokken partijen zullen barrièremodellen Identiteitsfraude worden ontwikkeld: modellen voor een integrale aanpak van verschillende verschijningsvormen van identiteitsfraude.

⁷ Kamerstuk 26 643, nr. 323

⁸ Vanaf 6 januari 2014 is de Basisregistratie personen (BRP) als opvolger van de GBA inwerking getreden.

⁹ Eerste monitor op 2013 aan de Tweede Kamer gestuurd als bijlage bij de kabinetsvisie op de aanpak van identiteitsfraude.

Daarbij wordt het gehele criminele proces vanuit het perspectief van de crimineel in kaart gebracht en wordt per onderdeel gekeken wie van de publieke en private partners welke barrières kunnen opwerpen. Te denken valt hierbij aan barrières als de juiste controles op de juiste momenten, fysiek hogere drempels tegen identiteitsfraude en een goede balans tussen bestuursrecht, civiel recht en als sluitstuk strafrecht. De modellen zullen op onderdelen een robuust karakter hebben, op onderdelen een adaptief karakter, daarmee inspelend op de steeds veranderende dreigingen.

Richting verdere toekomst

Gezien de snelheid van de ontwikkelingen op het gebied van identiteitsfraude – zowel aan de zijde van bedreiging, als de zijde van bestrijding – focust de uitvoering van de kabinetsvisie op de aanpak identiteitsfraude zich voor dit moment op het verder bevorderen van de kwaliteit van de Basisregistratie Personen en op het veilig gebruiken van ID-documenten en DigiD als centrale voorzieningen en daarnaast op communicatie, monitoring en barrièremodellen als aanvullende samenwerkingsprojecten voor 2014. In de diverse samenwerkingsverbanden zullen vervolgstappen worden geïdentificeerd. Daarbij zal ook goed gekeken worden wat er van het buitenland kan worden geleerd en wat Nederland omgekeerd in positieve zin kan bijdragen aan de aanpak van identiteitsfraude in internationaal verband en in de EU. Ook de wetenschap zal nauw betrokken worden. De basis daarvoor is in december 2013 en mei 2014 gelegd met de eerste twee bijeenkomsten van het Kennisplatform Identiteit.

Gezien de relatie van dit thema met de rijksbrede aanpak van fraude wordt u over de aan die bredere aanpak gerelateerde aspecten van identiteitsfraude eind dit jaar opnieuw geïnformeerd door middel van de voortgangsrapportage van het rijksbrede programma Aanpak Fraude.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
R.H.A. Plasterk